

dr hab. Dorota Angutek, prof. UZ
Katedra Turystyki i Rekreacji
Instytut Sportu, Turystyki i Żywnienia
Uniwersytet Zielonogórski

Zielona Góra, 04.09.2024 r.

**Recenzentka w Komisji habilitacyjnej
dra Wojciecha Goszczyńskiego**

Recenzja

*dorobku naukowego, osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzatorskich
doktora Wojciecha Goszczyńskiego
w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki socjologiczne*

1. Informacje wstępne

Pan doktor Wojciech Goszczyński od początku swojej drogi naukowej rozwijał zainteresowania socjologią wsi (rural studies) i sieciami produkcji, zarządzania oraz zróżnicowania konsumpcji żywności w perspektywie socjologicznej uzupełniając ją wiedzą kulturologiczną (food studies). Tytuł magistra, a następnie stopień doktora w zakresie socjologii, zdobył specjalizując się we wskazanej problematyce.

Doktor Goszczyński studia magisterskie z socjologii podjął w 2002 roku na Wydziale Humanistycznym w Instytucie Socjologii Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu i ukończył je w 2007 roku zdobywając tytuł magistra socjologii na podstawie egzaminu i pracy magisterskiej *Pilotażowy Program LEADER+ jako mechanizm kształtowania kapitału społecznego na obszarach wiejskich*. Napisał ją pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Kalety. W latach 2008-2010 w trakcie studiów doktoranckich, zatrudniony był w rzeczonym instytucie na stanowisku badacza w związku z realizacją unijnego projektu badawczego *Facilitating Alternative Agro-Food Networks: Stakeholder Perspectives on Research Needs*.

Stopień doktora w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie socjologia zdobył w roku 2012 na Wydziale Humanistycznym UMK na podstawie rozprawy doktorskiej zatytułowanej *Alternatywne sieci produkcji, dystrybucji i konsumpcji żywności jako nowa forma organizacji rolnictwa europejskiego*. Napisał ją pod kierunkiem prof. dr hab. A. Kalety. Jej książkowa edycja nosi tytuł *Smak zmiany* (2014).

Krótko po zdobyciu stopnia doktora Habilitant został zatrudniony w 2012 roku w macierzystym instytucie, w Zakładzie Badań Kultury, przekształconym następnie w katedrę, gdzie pracuje do dzisiaj.

W grudniu 2023 roku doktor Goszczyński skierował wniosek habilitacyjny do Rady Dyscypliny rzeczonoego instytutu, w dyscyplinie nauki socjologiczne, która uchwałą z dnia 26.03.2024 powołała Komisję Habilitacyjną. Podstawą procedury habilitacyjnej jest praca „*Idylle, hybrydy i heterotopie . Wiejskość i jedzenie w alternatywnych sieciach żywienia*” oraz dotychczasowy dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski.

2. Stan i ocena dorobku przedhabilitacyjnego

Publikacje książkowe

Między obroną doktoratu i złożeniem wniosku habilitacyjnego w dyscyplinie nauki socjologiczne, w zakresie socjologii , dr Wojciech Goszczyński opublikowała 4 monografie w latach 2013 (dwie), 2014 i 2015. Trzy monografie napisał we współpracy z etnologami i socjologami. Pierwszą *Kapitał społeczny wsi pomorskiej* napisał z etnologiem, socjologiem i historykiem profesorem Cezarym Obracht-Prondzyńskim oraz socjologiem z macierzystego instytutu - Wojciechem Knieciem (2013a). W tym samym roku opublikował książkę ponownie z W. Knieciem i socjologiem wsi i specjalistą w zakresie zarządzania Ryszardem Kamińskim *Dylemat linoskoczka. Czyli o profesjonalizacji autentyczności i perspektywach rozwoju organizacji pozarządowych na wsi i małych miastach (2013b)*. Wreszcie w 2015 roku wraz z etnologiem Hubertem Czachowskim i znów z W. Knieciem wydał książkę *Lokalne horyzonty zdarzeń. Lokalność i kapitał społeczny w kulturze (nie)ufności na przykładzie wsi kujawsko-pomorskiej*. Jedyne pozycję *Smak zmiany. Nowe formy społecznej organizacji rolnictwa i konsumpcji żywności w Unii Europejskiej (2014)* napisał oficjalnie bez udziału innych badaczy. Jest to edycja książkowa jego doktoratu.

Pierwsza z wymienionych pozycji książkowych zawiera charakterystykę wsi pomorskiej dawnej i współczesnej ulokowanej nie tylko w perspektywie socjologicznej, ale również historycznej i etnograficznej. Jest ona niejako podwaliną dla dalszego dorobku Habilitanta. Centralnym problemem książki jest zagadnienie uruchomienia i wykorzystania kapitału społecznego dla rozwoju wsi. Poprzedza je omówienie najważniejszych koncepcji kapitału społecznego i wspólnot lokalnych zwieńczone wybiórczą kompilacją dotychczasowego stanu badań z nowymi elementami teoretycznymi autorów książki, w tym rozumienia kapitału społecznego.

Skojarzenie koncepcji kapitału społecznego innych badaczy z własnym ujęciem cechującym się zrównoważeniem wpływu czynników na zmianę i dynamikę społeczną autorzy nazywają „synergiczną koncepcją kapitału społecznego” (s.84). Jej prekursorem był Woolcock (brak w bibliografii). Należy wyraźnie podkreślić, że koncepcja ta ma charakter relatywistyczny, co stanowi atut na tle wielu wartościujących, często dychotomicznie i statycznie rozumianych sektorów i aktorów organizacji społecznej. Rozpoznaję w tej koncepcji myśl relatywistyczną (relatywizm poznawczy), co rzadko spotyka się w pracach socjologicznych polskich badaczy. Z naukowego punktu widzenia potraktowanie wszystkich sektorów i aktorów systemu i struktury społecznej wsi jako równoważnych poznawczo i komplementarnych praktycznie traktuję jako bardzo doniosłe osiągnięcie w naukach socjologicznych, choć nie on pierwszy z nim wyszedł, ale wdrożył je do metodologii badań empirycznych. Do podobnych wniosków (choć innych rozwiązań metodologicznych) doszła antropolożka społeczna Mery Douglas i to, co mówi o kulturze można by odnieść do omawianego synergicznego ujęcia systemów i sektorów władzy, gospodarki, ich zarządzania w społecznościach lokalnych. Brytyjska antropolożka pisała :

„Kultura nie jest biernym przedmiotem negocjacji ani nie jest systemem składów, w których towar leży przez lata, ani zestawem logicznych szufladek służących porządkowaniu wskrzeszanych wspomnień. Choć kultura obdarzona jest pewną giętkością i wytrzymałością, istnieją granice, w których można ją negocjować. Odkrycie tych granic jest problemem, który wydaje mi się dziś wspólny dla socjologii i antropologii” (Mary Douglas, *Profile kultury*, 2003, s.155).

W końcowych dwóch rozdziałach metodologicznych zaprezentowane zostały wyniki badań ilościowych z uwzględnieniem dwóch zmiennych niezależnych: zakorzenienia mieszkańców wsi, co wyraża się więzami wewnątrz wspólnoty oraz autonomii względem determinujących, jak się zwykle uważa zewnętrznych instytucji. Doktor Goszczyński wskazuje na konieczność zachowania relacji społecznych w makroskali przy zachowaniu zdolności do samodzielnego działania ludzi skupionych we wspólnotach wiejskich. Pomiar nastąpił przez wyłonienie zmiennych zależnych i niezależnych o charakterze socjologicznym i etnograficznym. Problem związków wsi z miastami metropolitarnymi często rozpatrywany jako uzależnienie peryferii od centrum (zazwyczaj chodzi o fundusze i zakres władzy prawnie legitymizowanej, ale też stereotyp wynikający z posiadania zasobów wiedzy i dystrybucji środków finansowych, którymi wieś nie dysponuje), co umożliwia manipulowanie twórczymi pomysłami członków lokalnych wspólnot i w ten sposób kontrolowanie zmiany społecznej. W opinii autorów, również w moim przekonaniu, nie powinien on być jedyną odgórną strategią zarządzania kapitałem, więc autorzy wykazują na przykładzie wybranych wsi pomorskich

(Angowice, Banino, Linia i Wierzchucino), że barierą hamującą rozwój wspólnot wiejskich jest nieufność lub ostrożność kierowana głównie do instytucji państwowych i wojewódzkich. Prowadzi to do inercji i osłabienia twórczych inicjatyw (anomia) lub poddania się polityce kulturalnej centralnych władz i utraty autentyczności oddolnie konstruowanych przedsięwzięć o charakterze społeczno-kulturowym. Książka jest bardzo pouczającym przykładem nowoczesnego spojrzenia na zmieniającą się wieś i kształtujące się pewne jej typy socjologiczne (wieś mała i uboga, wieś podmiejska, wieś turystyczna, typ mieszany). Mówiąc krótko, pozycja ta może wzbogacić studentów i profesjonalistów zarówno socjologów, jak i etnologów o nowe przemyślenia starego problemu. Dopiero uwzględnienie potrzeb poznawczych każdej z dyscyplin (wykorzystanie szerokiego wachlarza zmiennych) daje szansę na całościowe ujęcie współczesnych przemian na wsi i jak chcą autorzy korzystania z doradztwa opartego na ich terenowych doświadczeniach badawczych. Pozycja ta może być rekomendowana jako wzorcowo napisany podręcznik akademicki.

Kolejną współautorską monografią trzech badaczy – W. Goszczyńskiego, R. Kamińskiego i W. Kniecia jest praca zatytułowana *Dylemat linoskoczka, czyli o profesjonalizacji autentyczności i perspektywach rozwoju organizacji pozarządowych na wsi i w małych miastach* (2013b). Problem znany i podejmowany wprost lub na marginesie różnorodnych dywagacji socjologicznych i antropologiczno-kulturowych oraz etnologicznych. Postrzegam wybór i opracowanie tej problematyki jako kolejną pracę Habilitanta dopełniającą jego zainteresowania wiejskością. Wzbogacona tym razem o wiedzę dotyczącą organizacji pozarządowych i ich zarządzania na tzw. peryferiach jest dość powierzchowna. Jak przyznają autorzy we *Wstępie* praca nie została ukończona ze względu na niewystarczający materiał empiryczny pochodzący z badań własnych. Jednakże dla młodych stażem socjologów może okazać się pozycją wartościową poznawczo, uświadamiającą jak wiele zależy od badań terenowych i stopnia dociekliwości badawczej.

Trzecia z wymienionych książek *Smak zmiany. Nowe formy organizacji rolnictwa i konsumpcji w Unii Europejskiej* była już przedmiotem oceny w przewodzie doktorskim, nie ma więc potrzeby szczegółowego jej omówienia, a tym bardziej oceny merytorycznej. Rozważę tylko jej wpływ na dalszy rozwój naukowy Habilitanta. W kontekście wniosku habilitacyjnego należy uznać ją za początek pracy koncepcyjnej autora wokół zagadnienia różnych stylów konsumpcji. Jej tytuł przypomina metaforę użytą przez Paula Stollera *The Taste of Ethnographic Things*, badacza zaliczanego do interdyscyplinarnego nurtu dociekań nad kulturowym zróżnicowaniem percepcji, zwłaszcza smaków i zapachów spreparowanej do konsumpcji żywności. W wypadku książki *Smak zmiany*, owo zróżnicowanie stylów

konsumpcji żywności odnosi się do krajów europejskich: Austrii, Francji i Wielkiej Brytanii, a następnie Polski. Porównawcze ujęcie organizacji rolnictwa, produkcji żywności i jej konsumpcji nie tylko ma charakter erudycyjny. Ich zestawienie skłania do wniosku o kulturowych źródłach różnic wymienionych dziedzin kultury i zrodziła potrzebę nowej interpretacji wzajemnego oddziaływania różnych sektorów państwa, systemów rolnictwa powiązanych ze zmianami odżywiania się zróżnicowanymi kulturowo i społecznie.

Ostatnia napisana praca przed książką habilitacyjną to *Lokalne horyzonty zdarzeń. Lokalność i kapitał społeczny w kulturze (nie)ufności na przykładzie wsi kujawsko-pomorskiej* (2015). Główne kategorie poznawcze to lokalność i społeczność lokalna, jej rozwój oparty na heterogenicznie pojętym kapitale społecznym. Utrudnieniem, które przekreśliło możliwość wyabstrahowania statycznego typu idealnego jest nieufności wobec swoich i zewnętrznych władz i agend. Te kluczowe kategorie poznawcze zostały poprawnie opisane i trafnie zinterpretowane w tym poddane krytycznej ocenie w odniesieniu do możliwości eksplanacyjnych podejmowanej problematyki badawczej autorów książki.

Przechodząc do zagadnień epistemologicznych można przytoczyć fragment omawianej książki, w którym autorzy, po dokonany przeglądzie koncepcji wspólnot lokalnych i lokalności skonstatowali, że żadna z nich nie wystarcza do opisanie ponowoczesnych wiejskich i małomiasteczkowych środowisk lokalnych, potrzebna jest koncepcja procesualnie uchwytyjąca dynamiczną rzeczywistość wskazanych społeczności. Zastanawiając się nad tym problemem piszą :

jak właściwie rozumieć, definiować to, co widzimy badając społeczności lokalne. Proponowana przez nas odpowiedź może zdawać się z pozoru nieco radykalna i dąży do odrzucenia prób typologizowania wspólnot, ujmowania ich w określone, analityczne ramy. W dalszej części tej pracy nacisk zostanie położony raczej na lokalność rozumianą jako konstrukcja zbudowana z przecięć i interakcji konkretnych relacji społecznych i społecznych procesów współwystępujących ze sobą na pewnym obszarze (Massey 1994: 138). W tym sensie sama społeczność zostanie usunięta nieco w cień, stając się kategorią węższą, zbiorem ludzi codziennie na nowo współwymiślających swój świat, bazując na dostępnych zasobach, wzorach, tradycjach, sieciach, przestrzeniach. Interesująca nas lokalność to nie tyle manifestacja powstająca na styku globalnych i lokalnych struktur, co raczej ich determinanta, złożony efekt nakładania się na siebie różnorodnych społecznych, ekonomicznych kulturowych procesów, narracji i osadów (Marsden i inni 2005: 110). Pojedynczy aktor, dokonując poprzez struktury społeczne swoich wyborów, korzystając z gotowych zasobów symboli (kultura), wchodząc w interakcje z innymi ludźmi, instytucjami, przestrzenią fizyczną współtworzy lokalność. Taka przestrzeń ulega ciągłym rekonstrukcjom związanym z procesami naprzemiennego kompresji i dekompresji czasu i przestrzeni (Massey 1994: 130). Społeczność lokalna cały czas się staje, tworzy, ale ten proces nigdy nie będzie miał końca. Jeżeli uznamy, że tożsamość lokalna składa się z przecinających się relacji, artykulacji interesów, relacji społecznych to naturalnym elementem tożsamości lokalnej stają się także napięcia i

konflikty (Massey 1994: 138). Odchodzimy w ten sposób od wizji społeczności rozumianej jako samoregulująca się, funkcjonalna mała ojczyzna.

Metoda synergiczna w przypadku tej fazy badań okazała się mało przydatna z powodu wyróżnienia zbyt wielu niezdefiniowanych zmiennych zależnych. Poszczególne elementy w tym modelu pozostały niedookreślone i brak wektorów zakładanego wzajemnego ich wpływu. Choć książka napisana jest znów przejrzyście i utrzymany jest rygor logicznej narracji to we Wstępie popełniono błędy, takie jak mylenie nazwy województwa kujawsko-pomorskiego z regionem (w województwie tym znajduje się aż 6 regionów etnograficznych o wyraźnych odrębnościach kulturowych i społecznych: Krajna nakielska, Pałuki, południowy skraj Kaszub wschodnich, Borowiacy Tucholscy, Chełminiacy). Użyte określenie może odnosić się do „regionu” w sensie administracyjnym, ale sami autorzy przyznali, że obecność czynników kulturowych determinujących dokonanie typologii wsi i wyabstrahowania modeli lokalności utknęło w miejscu zderzenia się faktorów kulturowych i społecznych. W kontekście powyższych uwag neologizm „wieś kujawsko-pomorska” nie powinien mieć miejsca. Ponadto zestawianie i porównywanie koncepcji lokalności odnoszonych do wsi z koncepcją lokalności w dużych miastach rozwiniętej przez badaczy szkoły chicagowskiej jest raczej popisem erudycyjnym aniżeli koniecznością doprecyzowania znaczeń przyjętych kategorii pojęciowych. Przedstawiony przez Habilitanta dorobek przedhabilitacyjny oraz książka habilitacyjna stanowią tego potwierdzenie. Błędy i uchybienia formalne (wskazane przeze mnie wybiórczo) nie odkształcają przekazu naukowego uzyskanego na drodze przyjętej epistemologii postkonstruktywistycznej (głównie zaczerpniętej z teorii aktora-sieci) i opartej na niej metodologii empirycznej (która nie wyklucza tradycyjnych metod socjologicznych np. ilościowych) nazwanej przez autorów metodą „synergiczną” i badaniami relacyjnymi. Jest ona zapowiedzią przyjętej koncepcji postkonstruktywistycznej, na której wyrosła książka habilitacyjna. Badacz unika pojęcia postkonstruktywizmu, co nie jest dla mnie zrozumiałe.

Omówiona powyżej problematyka była rozwijana samodzielnie przez Badacza przed doktoratem, a następnie przy udziale współautorskim innych specjalistów z Torunia i wybranych akademickich placówek krajowych. W sumie, przed habilitacją opublikował on 6 artykułów zamieszczonych w naukowych pracach zbiorowych (W. Goszczyński *Wykaz osiągnięć naukowych...*, s.2-3). Natomiast Habilitant nie posiada w swym dorobku żadnej pracy zbiorowej, która byłaby skonstruowana pod jego naukową redakcją.

Badacz koncentrował się wyraźnie na współpracy i edycjach książek współautorskich i artykułów często pisanych we współpracy z jednym lub dwoma badaczami, które umieszczali w profesjonalnych artykułach w wysoko punktowanych naukowych w czasopismach polskich

i zagranicznych powiązanych tematycznie z ich głównymi zainteresowaniami. Habilitant opublikował samodzielnie i zespołowo 30 artykułów w czasopismach punktowanych, w tym 16 w języku angielskim w czasopismach zagranicznych i kilku periodykach polskich. Ilościowo przeważają artykuły anglojęzyczne, często publikowane w wysoko punktowanych czasopismach zagranicznych i polskich znajdujących się m. in. w bazie Scopus i Erich+. Większość z nich jest „podpięta” do licznych projektów badawczych – unijnych i krajowych.

Impact Factor dorobku wg bazy Omega UMK wynosi 17.114

Sumaryczna punktacja dorobku według tej samej Bazy wg wymogów MNiSW wynosi 970.

Indeks Hirscha w Google Scholar wynosi 9, a w bazie Scopus 4.

Uderza brak tłumaczeń prac obcojęzycznych na język polski.

Projekty, granty, staże

Przed uzyskaniem stopnia doktora Habilitant był wykonawcą i koordynatorem prac polskiego konsorcjum w projekcie *FAAN –Facilitating Alternative Agro-Food Networks: Stakeholder Perspectives on Research Needs*”. Konkurs: FP7 EU, w latach 2008-2010, nr grantu [217820] (kierownik zespołu: dr hab. Wojciech Knieć, prof. UMK).

Po uzyskaniu stopnia doktora zrealizował następujące 3 projekty badawcze w konkursach:

Zwrot jakościowy? O roli i znaczeniu nowych postaw konsumentów i producentów. Na przykładzie alternatywnych sieci żywnościowych. Konkurs: SONATA, Narodowe Centrum Nauki 2018-2023, nr grantu [2017/26/D/HS6/00869], w którym pełnił funkcję kierownika projektu i lidera konsorcjum.

Następnie „*Creating Interfaces*” *addresses capacity building for the urban food-water-energy (FWE) nexus.* Konkurs: JPI Urban Europe, HORIZON 2020, w latach 2018-2022, nr grantu [2017/25/Z/HS6/03046]. Był kierownikiem zespołu i liderem polskiego konsorcjum w wymienionym konkursie.

Ostatnim ze zrealizowanych projektów, który otrzymał finansowanie z Unii Europejskiej CERV-2022-CITIZENS-CIV był konkurs *Co-Green: community-based action for a GREEN transition.* Konkurs: EU w 2022 (nr grantu [101081451]). Dr Goszczyński pełnił w nim rolę współtwórcy wniosku i funkcję koordynatora prac zespołu UMK (kierownikiem zespołu był dr hab. Arkadiusz Karwacki, prof. UMK).

Dodatkowo w latach 2012 (dwukrotnie), 2013 i 2022 realizował 4 projekty, raz jako kierownik i wykonawca, a następnie współwykonawca projektów o tematyce nakreślonej powyżej, dla pozaakademickich instytucji pożytku publicznego m. in. Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich i placówek edukacyjnych takich jak np. Kaszubski Uniwersytet Ludowy. Wszystkie wymienione powyżej projekty związane były z żywnością i zagospodarowaniem ekologicznym wsi oraz gospodarstw rolnych w kontekście aktywizacji środowisk wiejskich z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.

O wiedzy badawczej odbiegającej od głównego nurtu zainteresowań Habilitanta świadczą tematy, wprawdzie nieliczne, referatów, które wygłosił na konferencjach krajowych i międzynarodowych, w tym zagranicznych (w różnych miastach europejskich i placówkach akademickich; ogółem 43). Ich wykaz znajduje się w dostarczonej przez Habilitanta dokumentacji (*Wykaz osiągnięć...*, s. 6-9) . Uczestniczył również w pracach zespołów badawczych 5 projektów krajowych i zagranicznych jako współwykonawca, których kierownikami byli m. in. profesorowie Tomasz Szlendak, Krzysztof Olechnicki, Piotr Błędowski i Arkadiusz Karwacki. Przedsięwzięcia te wiązały się z zagadnieniami socjologii kultury rozwijanej w Katedrze Badań Kultury UMK, w której Badacz jest zatrudniony.

Swoje kompetencje zawodowe pogłębił m. in. poprzez odbyte staże, wprawdzie krótkotrwałe , ale dające pogląd na temat pracy badawczej i dydaktycznej na następujących zagranicznych uczelniach:

2021 wrzesień–październik, The University of Helsinki, Ruralia Institute Visiting Scholars Programme.

2021 październik. Universiteit Leiden, Faculty of Social and Behavioural Sciences, Department of Cultural Anthropology and Development Sociology.

2022 maj. Institute of Ethnology, Czech Academy of Science, Prague.

Aktywność dydaktyczna

Habilitant jest zaangażowany w pracę dydaktyczną od początku studiów doktoranckich. Początkowo prowadził kursy związane z socjologią wsi i rolnictwa oraz rozwojem lokalnym. Następnie po obronie doktoratu i zatrudnieniu w Katedrze Badań Kultury prowadzi kursy z zakresu metod i technik badawczych, studiów nad żywnością oraz sztuką łączenia badań socjologicznych i etnograficznych o różnej formule organizacyjnej, poza metodą triangulacji . Prowadzi jedyne na UMK zajęcia z Analizy Danych Jakościowych, wspieranej komputerowo (CAQDAS). Wspecjalizowanie się w analizie danych społecznych powoduje, że prowadzi

kursy na różnych kierunkach (socjologia, kognitywistyka, szkoła doktorska, geografia). Prowadzi zajęcia zarówno w języku polskim, jak i angielskim dla studentów polskich i zagranicznych (ERASMUS, Cognitive Science, Szkoła Doktorska). Lista prowadzonych kursów (od obrony doktoratu w kolejności alfabetycznej obejmuje następujące przedmioty: analiza danych jakościowych wspomagana komputerowo, badania aplikacyjne, badania rynku, badania sondażowe, CAQDAS: komputerowe analizy jakościowe, Computer assisted qualitative data analysis, Food studies, funkcjonowanie środowisk lokalnych, laboratorium działania społecznego, laboratorium innowacji społecznych, laboratorium rozwoju lokalnego, metody i techniki badań społecznych, partycypacja publiczna w teorii i praktyce, projektowanie badań, Projektowanie działań i aplikacja o fundusze UE, socjologia publiczna, Socjologia rozwoju lokalnego, socjologia ruchów społecznych, socjologia społeczności lokalnych, Socjologia w działaniu, Technologia pracy umysłowej, trzeci sektor w społeczeństwie obywatelskim, zaawansowana metodologia nauk społecznych, zarządzanie projektami, seminaria licencjackie (wypromował 24 licencjatów) i, medioznawstwo. W tym bardzo obszernym wykazie prowadzonych przedmiotów szczególne miejsce zajmują te, które związane są z metodyką i technikami badań terenowych oraz ich opracowania. Jak pisze w autoreferacie:

„Szczególne znaczenie mają dla mnie kursy laboratoryjne (np. Laboratorium działań społecznych). W ich ramach wprowadzam uczestników w tajniki łączenia wiedzy, praktyki badawczej oraz eksperymentowania z działaniami na poziomie społeczności lokalnych. Moi studenci realizowali szereg projektów w instytucjach kultury, na osiedlach, wspólnie z organizacjami pozarządowymi”.

Był promotorem pomocniczym w procedurze doktorskiej Przemysława Remera pt. *Maszerująca kolumna ogląda się za siebie? Polityka spójności Unii Europejskiej wobec regionalnych i lokalnych problemów rozwoju społeczno-gospodarczego. Studium na podstawie doświadczeń polskich i niemieckich* (promotor dr hab. Arkadiusz Karwacki, prof. UMK). Praca została pozytywnie obroniona 16.11.2022 r. Obecnie jest promotorem pomocniczym w procedurze doktorskiej mgr Joanny Suchomskiej. .

W latach 2015 i 2018 otrzymał wyróżnienie indywidualne, a następnie wyróżnienie wspólnie z panem dr hab. Michałem Wróblewskim za całokształt działalności dydaktycznej i naukowej.

Aktywność organizacyjna

Współorganizował 3 konferencje naukowe, przynależąc jednocześnie do ich komitetów naukowych.

Koordynował prace w obrębie 9 projektów badawczych, w ramach których był również wykonawcą.

Angażował się w organizację seminariów tematycznych poświęconych żywności w Instytucie Socjologii UMK, Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN oraz Centrum Dziedzictwa Kulinarnego w Toruniu.

Ma udział w redagowaniu naukowych czasopism jako recenzent. Od uzyskania stopnia doktora pełni funkcję recenzenta artykułów naukowych dla czasopism polskich i zagranicznych. Napisał recenzję dla: *Eastern European Countryside, Wieś i Rolnictwo, the International Journal of Commons, Stan Rzeczy, Ethnologia Polona, Agriculture and Human Values, Bulletin of Geography. Socio-economic Series*.

Przynależność do stowarzyszeń naukowych przedstawia się skromnie: jest członkiem zwyczajnym jedynie Polskiego Towarzystwa Socjologicznego.

Działalność popularyzatorska i współpraca z otoczeniem społecznym

Doktor Goszczyński współpracuje jako badacz analityk z organizacją United Nations Global Compact Poland, co doprowadziło do zrealizowania dwóch dużych serie badań przedsiębiorców i ich postaw związanych z konfliktem na Ukrainie. Publikacje z badań ukazały się w wersji drukowanej i przedstawiane były w ramach prac komisji zgromadzenia ogólnego United business for Ukraine; Sustainable reconstruction of Ukraine, UN GCP, Warszawa).

Jest badaczem i analitykiem wspierającym Polską Akcję Humanitarną, a następnie wyłonioną z niej Fundację EMIC. Efektem współpracy są opracowane narzędzia ułatwiające dokonywanie diagnoz wszechstronnie ujmowanej sytuacji uchodźców na terenie Polski.

Zaangażowany jako badacz, animator, trener w działaniu takich organizacji, jak: Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Pracownia Zrównoważonego Rozwoju, Kaszubski Uniwersytet Ludowy, uniwersytety trzeciego wieku, Lokalne Grupy Działania, Centra Usług Społecznych, lokalne samorządy (najczęściej na poziomie gminnym czy miejskim) oraz wyspecjalizowane instytucje samorządowe (departamenty rozwoju obszarów wiejskich, ośrodki doradztwa rolniczego).

W ramach działań w wymienionych jednostkach Habilitant realizuje badania, szkoli społeczności lokalne w realizacji samodzielnych projektów badawczych, prowadzi projekty diagnostyczne i ewaluacyjne, warsztaty, wykłady, realizuje wspólne projekty angażując się w nie jako ekspert, doradca, instruktor i ...współwykonawca, co wynika z przyjęcia partycypacyjnego modelu realizacji projektów w społecznościach lokalnych.

Podobnie wykazuje aktywną postawę nastawioną na udział podmiotowy i ekspercki w takich projektach instytucji kulturalnych, jak Bardzo Młoda Kultura (Teatr Polski w Bydgoszczy), Domy Kultury plus (Ośrodki Kultury w Gniewkowie i Strzelnie), liczne działania wspólnie z pracownikami Biblioteki Elbląskiej i Elbląskim Towarzystwem Naukowym.

Jest współautorem opracowań dla departamentów kultury w województwie kujawsko-pomorskim oraz dla miasta Elbląga. Podobnie jak w przypadku działań związanych z rozwojem społeczności lokalnych, skupia się na realizacji wspólnych badań, wspierając współkonstruowanie wiedzy o kulturze i przede wszystkim jej roli w rozwoju lokalnym.

Omówienie i ocena książki habilitacyjnej

Książka będąca podstawą oceny w przewodzie habilitacyjnym nosi tytuł *Idylle, hybrydy i heterotopie. Wiejskość i jedzenie w alternatywnych sieciach żywieniowych*. Wydana w 2023 roku przez Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa. Recenzentami wydawniczymi byli profesorowie Cezary Obracht-Prondzyński i Hanna Podedworna.

Pod względem struktury i układu treści prezentuje się jako przykład klasycznej monografii: I rozdział części teoretycznej zawiera charakterystykę społecznych studiów nad jedzeniem, następnie wyjaśnienie kluczowych pojęć stosowanych w dalszych partiach książki i w końcu przybliżenie przyjętej i rozwiniętej przez dra Goszczyńskiego relacyjnej teorii wiejskości i jedzenia. W rozdziale drugim została przedstawiona historia „wynurzania się” i przeobrażania systemów żywieniowych od czasów prehistorycznych, przez średniowiecze, epokę nowożytną i ostatecznie w XIX wieku do okresu współczesnej nam ponowoczesności. Wiejskość i współczesne systemy żywieniowe są szczegółowo omówione i sklasyfikowane w rozdziale trzecim. Druga część pracy obejmuje charakterystykę metodologii empirycznej i teoretycznej zastosowanej w badaniach terenowych. Zaś część trzecia tworząca rozdział piąty pracy zawiera uzyskane i uporządkowane wyniki badań. Całość wieńczy Zakończenie wraz z syntezą i podsumowaniem pracy, o której mowa. Poniżej umieszczono bardzo obszerną i wyczerpującą bibliografię (33 strony) i fotografie z badań terenowych.

Spośród bogatej już oferty ujęć i ustaleń empirycznych autor zorientowany jest teoretycznie na koncepcje hybrydowe (Dymitrowa i Brauera 2017) oraz relacyjne (Heley i

Jonsen 2012), które doskonale przekształca do wymogów przyjętej teorii aktora-sieci, w której jedzenie jest głównym aktorem powiązany wielostronnie z innymi sektorami wiejskości .

W rozdziale trzecim, poświęconym współczesności pojawia się pierwsze z tytułowych haseł: wiejska idylla - wyprowadzona przez jej twórców utopijna wizja wsi wyobrażanej jako „oaza” spokoju i dobrego smaku jedzenia w romantycznie pojmowanym wiejskim krajobrazie. Ale w pewnym momencie nachodzą na siebie wpływy wiejskie i miejskie. W mieście i na jego obrzeżach pojawiają się stylizowane rustykalne obiekty przyciągające na zasadzie skojarzeń przez analogię turystów z miasta. Ale miasta rozrastając się horyzontalnie wchłaniają i unicestwiają to, co rzeczywiście było wiejskie.

Zanika również granica między tym co lokalne i globalne, np. egzotyczne owoce znajdują się na paterach z owocami rodzimymi itp. Zarysowana hybrydyzacja jest łatwo rozpoznawana przez konsumentów jako celowy zabieg marketingowy, ale nie stanowi przeszkody w korzystaniu z oferty turystycznej czy rekreacyjnej związanej ze stylem życia w miastach i na wsi. Zasygnalizowane zjawisko stanowi oś problemową omawianej pracy. I nawet jeśli spotykamy w niej historię jedzenia i produkcji żywności w powiązaniu ze wsią, to raczej nie jest to niekonieczny dodatek do celu pracy i podjętego przedsięwzięcia badawczego, które autor określa jako to „co jest zawieszane między miastem a wsią, producentem a konsumentem, cielesnym a grupowym. Interesuje mnie wiejskość , która wyłania się ze zderzenia związanych z jedzeniem wyobrażeń, symboli, praktyk, przedmiotów i miejsc” (*Wstęp*, s. 16). Badacz uważa, że uchwycenie prawidłowości w szablonach relacyjnych ogólnie pojętej teorii aktora-sieci umożliwiło nie tylko wypracowanie typologii sieci i stylów żywieniowych, ale przyniosło rozwiązania , o po uzyskaniu których powątpiewano. Otóż, przynajmniej część z nich udało się uchwycić w momencie, kiedy jeszcze nie stały się dominującymi stylami żywienia skojarzonego z wiejskością lub odwrotnie, zanim uległy zupełnej erozji kulturowej i praktyki społecznej na rzecz stylów miejskich i anomii, o której pisałam wcześniej.

Choć Badacz odwoływał się do dorobku antropologii kulturowej omawianej tematyki, to dostrzegł typową w ostatnich latach jałowość teoretyczną prac antropologicznych z tego obszaru naukowego. Z tej przyczyny postanowił oprzeć się na kilku skojarzonych z sobą koncepcjach i teoriach socjologicznych, co doprowadziło go do uzyskania wymiernych i ciekawych wyników badań empirycznych. Nie chcąc dwukrotnie omawiać tego wątku przejdę do podsumowania całego dorobku, włącznie z pracą przedstawioną do oceny jako główne dzieło w przewodzie habilitacyjnym. Poniżej omówiłam jego dorobek z perspektywy teorii postkonstruktywistycznych, do których ta ostatnia książka z pewnością należy.

Podsumowanie

Rozpatrując całościowo i ujmując syntetycznie dorobek dra Goszczyńskiego dostrzegamy konsekwentnie rozwijane zainteresowania w zakresie dwóch subdyscyplin socjologii (należących nie tylko do tej dyscypliny naukowej) studia nad produkcją żywności i jedzeniem (*food studies*) w powiązaniu ze studiami nad wiejskością (*rural studies*). Habilitant obie subdyscypliny powiązał czyniąc z pierwszej kanwę dla szczegółowych studiów nad sieciami i modalnymi systemów żywienia i wiejskości. Dzięki temu osiągnął szerokie rozeznanie w ogólnie pojętej problematyce wiejskości i wyspecjalizował się w wiedzy o współistniejących na wsi sieciach żywieniowych i rynku konsumpcji. Należy dodać, że *rural studies* i *food studies* stanowią gałęzie wiedzy nie tylko socjologicznej, ale mają charakter interdyscyplinarny i stanowią m. in. subdyscyplinę rozwijaną w obrębie nauk o kulturze. Badacz skoncentrował się na organizacji, zarządzaniu oraz formie (typach) zmieniających się historycznie, społecznie i kulturowo wspólnot lokalnych. Dr Goszczyński wiele czerpie z nauk o kulturze, zwłaszcza z etnologii, etnografii i antropologii społecznej oraz kulturowej, w ramach których praktyki jedzenia, jego produkcji i sama wiejskość stanowią jeden z filarów poznawczych zwłaszcza etnologii i antropologii kulturowej. Poza tym, badania jakościowe, które przeprowadził, poza socjologicznymi zestandaryzowanymi wywiadami i ankietami, pochodzą wprost z etnografii. Habilitant sięga więc poza ramy jednej dyscypliny naukowej, tym bardziej jest to uzasadnione, że w ostatnich dekadach socjologia, jak kilka innych dyscyplin, choćby geografia, ulega „antropologizacji”, jak określili to profesorowie Jacek Kowalewski i Wojciech Piasek we współredagowanej przez nich książce *Antropologizowanie humanistyki* (2009).

Innym charakterystycznym rysem dorobku naukowego Badacza jest tworzenie we współpracy z innymi naukowcami lub osobami reprezentującymi instytucje miejskie itd.,. Niestety nie jest według mnie dobrą wskazówką dla recenzenta, że również praca habilitacyjna, choć sygnowana jednym nazwiskiem, jest owocem pięcioletniej pracy zespołowej. Rozumiem, że powstała jako produkt grantu NCN, ale nawet zespół nie powinien pracować razem nad jedną autorską książką. Trudno mi jednak ocenić procentowy wkład każdej z wymienionych osób, które pochylały się nad roboczą jej wersją. Umiejętność współpracy w zespołach jest niewątpliwie walorem przyjętej przez niego „strategii” naukowej. Zespołowa praca w jego przypadku wyrosła z potrzeby tworzenia prac wyczerpujących, opartych na dopełniającej się wiedzy zwykle dwóch innych badaczy, często o szerszych kompetencjach, wyższych stopniem naukowym. Wszystkie wymienione publikacje książkowe i 30 artykułów posiadają znaczną

wartość poznawczą w zakresie podejmowanej problematyki i metodologicznych, innowacyjnych rozwiązań. Uderza dyscyplina myślowa i konsekwentna konstrukcja teoretyczna i ustrukturowanie treści tych prac. Przedstawiony w autoreferacie i wykazie osiągnięć dorobek przedhabilitacyjny: książki, artykuły i referaty konferencyjne oraz główne dzieło poddawane ocenie stanowią tego potwierdzenie. W przyjętej optyce postkonstruktywistycznej (o czym – jak wspomniałam - niechętnie mówi dr Goszczyński, ze szkodą dla siebie) poznanie naukowe to przede wszystkim przedsięwzięcie zbiorowe skojarzone ze skutecznym działaniem. W tej koncepcji i strategii badawczej według specjalistów, takich jak profesor Ewa Bińczyk praktyka naukowa nie różni się od innych dziedzin życia i praktyk społecznych. Często jeszcze postulowana obiektywność twierdzeń naukowych zastępowana jest osiąganiem powtarzalności i stabilności rezultatów badań. Nie oznacza to, że autor podważa profesjonalizm nauki i ekspertów, wręcz przeciwnie – praktyczne wdrażanie ustaleń naukowych do praktyki społecznej jest sukcesem przyjętej teorii postkonstruktywistycznej i przeprowadzonych badań empirycznych. W tym kontekście sukces badacza oznacza wdrażanie kompetencji poznawczych do otoczenia społecznego. Najpełniej wywiązał się z tej epistemologicznej deklaracji i systematycznego jej wdrażania w monografiach napisanych po doktoracie i w książce habilitacyjnej.

Istotny rys profilu naukowego Habilitanta stanowią prowadzone przez wiele lat badania terenowe w regionach, z którymi jest zawodowo związany, choć kilkakrotnie uczynił odstępstwo od tej reguły. Należy podkreślić także zaangażowanie dra Goszczyńskiego w życie badanych przez niego społeczności lokalnych w województwie kujawsko-pomorskim i obszarach ościennych, o czym dalej. Badania swoje prowadził on we współpracy z różnymi instytucjami, m. in. z IRWiR PAN, Muzeum Etnograficznym im. M. Prüfferowej w Toruniu, a także zespołami osób realizujących trzy projekty badawcze: unijne i krajowe, w tym ministerialne np. przyznany grant przez NCN w konkursie Sonata. W sumie uczestniczył i koordynował 9 projektów badawczych otrzymując granty z renomowanych instytucji krajowych i zagranicznych.

Przyjmuje razem ze współautorami szczególne nastawienie do uzyskanych efektów badawczych: dążenie do wdrażania wiedzy eksperckiej, w tym wypadku naukowej do przebadanych i poznanych wspólnot wiejskich. Autorzy piszą we Wstępie do książki *Lokalne horyzonty zdarzeń...*:

Zakładamy też, że oprócz wartości poznawczej, nasze badania będą cechowały się utylitaryzmem i pragmatyzmem. Chcemy wyjść poza naukowy opis, dostarczając Czytelnikowi

skrzynki z narzędziami, którą można wykorzystać myśląc o rozwoju społeczności lokalnych (s. 7).

Wyrażone bezpośrednio zamierzenie można by zakwalifikować do nurtu socjologii zaangażowanej, ta jednak w większości wypadków ma charakter interwencyjny w sensie wprowadzenia humanitarnych (eurocentrycznie ukierunkowanych) rozwiązań praktycznych i zmiany w zakorzenionych obcych praktykach społecznych i wartościach kulturowych. Trafniejsze byłoby określenie „sociological influence”. Autorzy będąc ekspertami stają się „socjologami influencerami” (że pozwolę sobie na ten neologizm), choćby po to by, po pierwsze, edukować studentów z nastawieniem na praktyczne wykorzystanie przyswojonej wiedzy teoretycznej. Po drugie, i ważniejsze tworzą model nauki uprawianej dla specjalistów – badaczy profesjonalistów. Co stanowi odpór skierowanych na te opinie przedstawicieli nauk matematyczno-przyrodniczych nieprzydatności praktycznej nauk społecznych, a przede wszystkim humanistycznych.

Moją uwagę zwrócił w *Autoreferacie* brak wyraźnego rozgraniczenia postawy refleksyjnej (*vita contemplativa*) od postawy zaangażowanej (*vita activa*; obie wyróżnione przez Hanne Arendt), którą nazywa partycypacyjną lub socjologią w działaniu. Autor wykazał względną umiejętność rozgraniczania w praktyce dwóch postaw: refleksyjnej, wymagającej chłodnego dystansu, opartej na wiedzy profesjonalnej oraz postawy zaangażowanej polegającej na partycypacji i aksjologicznym, intencjonalnym uwikłaniu w życie danej społeczności. Sądzę, że jest to praktyka trudna do realizacji w terenie, obie raczej przenikają się symultanicznie, a rozgraniczeniu podlegają dopiero na poziomie konstruowania naukowych prac pisemnych, książek i artykułów w gabinetach i laboratoriach. Na podstawie moich własnych badań i twórczości naukowej oraz konstatacji H. Arendt należy zachować rozgraniczenie obu postaw, ponieważ skojarzenie ich w jednej i narracji czyni wyniki badań problematycznymi, żeby nie powiedzieć mało transparentnymi i niewiarygodnymi. W działalności naukowej Habilitanta wybija czasami brak zobiektywizowanego spojrzenia (choć nikt nie żąda aby był całkowicie obiektywny) i określenia ram i granic obu postaw poznawczych, angażujących aksjologicznie badacza w rzeczywistość społeczną, którą poznaje. Tendencja ta jest mniej wyrazista w przypadku omówionych prac monograficznych. Wprawdzie zastosowane techniki badawcze zapewniają dystans i obiektywizm, ale już na poziomie interpretacji dostrzegalna jest płynność narracji wynikająca z praktycznego zespolenia obu wymienionych postaw, a to nie powinno mieć miejsca.

Przedstawiony dorobek naukowy Habilitanta jest obszerny, ale charakteryzuje się bardzo wąskim spektrum podejmowanych tematów badawczych, lecz w założeniu wyróżnia

się szerokim oddziaływaniem na otoczenie społeczne, które podlega naukowej eksploracji, a następnie pod wpływem eksperckiego doradztwa jest przekształcany w kierunku osiągania zamierzonych celów zgłaszanych przez podmioty społeczne i gospodarcze. Oby ta droga naukowa nie została porzucona przez Habilitanta, z którym w tej mierze solidaryzuję się jako badacz społeczny i kulturowy.

Konkluzja

Przedstawiona ocena dorobku naukowego i pracy habilitacyjnej, jak też aktywności naukowej, dydaktycznej, organizacyjnej oraz popularyzatorskiej dra Wojciecha Goszczyńskiego pozwala stwierdzić, że dorobek ten spełnia ustawowe wymogi związane z dalszym procedowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki socjologiczne.

dr hab. Dorota Angutek, prof. UZ